

BESLUTSPROTOKOLL

Sammanträdesdatum

2024-04-04

Arbetstidsnämndens kansli
Sveriges Kommuner och Regioner

Diarienummer: SKR 231218c, Sobona 2023/0076

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 4 april 2024 kl. 9.00-12.00

Dispensansökan från Alingsås-Vårgårda Räddningstjänstförbund

Arbetstidsnämndens beslut

Arbetstidsnämndens beslut framgår av bilaga, 4 sidor.

Tidsperiod för beviljad dispens

Tidsperiod framgår av bilagan.

Ärendeberedning

Ärendet har beretts av Sobona, Kommunal och Allmänkommunal verksamhet.

Beslutet expedierat 2024-04-17

Ordförande

Anders Ferbe

Bakgrund

Den 30 november 2022 gjordes på det kommunala området ändringar i kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser. Ändringarna föranleddes av kritik från EU-kommissionen som hotade att stämma Sverige för fördragsbrott då arbetstidslagen och kollektivavtalens tillämpning inte garanterade arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila under en 24-timmarsperiod.

För att uppfylla kraven i EU:s arbetstidsdirektiv skärptes reglerna i Allmänna bestämmelser (AB) § 13. Huvudregeln i § 13 mom. 5 är att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande under varje period om 24 timmar så att arbete och vila regelbundet följer på varandra.

I undantagsfall får huvudregeln frångås och det gäller endast vid kombinationen arbete och jour om det föreligger särskilda skäl i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet.

Bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska tydligt motiveras och göras utifrån en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila, vilket följer av en skyddslagstiftning, och verksamhetens behov av att säkra bemanningen. Den sammanlagda tiden får då som högst uppgå till 20 timmar.

Ändringarna i AB § 13 gäller från den 1 oktober 2023.

I maj 2023 gjordes följdändringar i vissa bilagor till AB, bland annat Bilaga R som avser räddningstjänsten. De nya bestämmelserna i avtalet samt bilagor träder i kraft den 1 februari 2024.

Samtidigt med ändringarna i bilagorna till AB träffades en överenskommelse om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga J och R till AB i samband med planerad arbetstidsförläggning. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar. I överenskommelsen konstaterar centrala parter att dispens ska tillämpas restriktivt.

Frågor om dispens beslutas av en särskilt inrättad arbetstidsnämnd. Dispens kan beviljas i högst ett år.

Bestämmelserna om dispens finns i överenskommelsen om dispens § 3 och har följande lydelse.

§ 3 Dispens

Centrala parter inrättar ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt.

Dispens innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour enligt AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det ska vid dispens alltid göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Arbetsgivaren är skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges. Dispens beviljas endast då inga andra rimliga åtgärder står till buds, det vill säga när det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas. Det kan till exempel handla om enstaka verksamheter i glesbygd och/eller då tillgången på viss specifik kompetens är begränsad och kräver sådan förläggning.

Räddningstjänsten kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren prövat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov.

Anmärkning

Dispensen avser endast det planerade undantaget i AB § 13 mom. 5 och motsvarande bestämmelser i bilagor. I övrigt gäller § 13 och bilagor i sin helhet.

Ansökan från Alingsås och Vårgårda Räddningstjänstförbund

Alingsås och Vårgårda Räddningstjänstförbund (AVRF) har inkommit med en ansökan om dispens avseende avvikelse från AB § 13 mom. 5 samt från Bilaga R till AB.

Ansökan omfattar all heltidsanställd personal i operativ utryckningstjänst, sammanlagt 41 personer och avser 30 heltidsbrandmän, fem styrkeledare, sex insatsledare, sex intermittent anställda brandmän och två vakthavande befäl.

Ansökan för vakthavande befäl avser perioden 2024-09-01 – 2025-01-31.

För övrig personal söks dispens för tolv månader från och med 2024-02-01.

Alingsås och Vårgårda Räddningstjänstförbund är ett kommunalförbund (räddningstjänstförbund) som ansvarar för räddningstjänsten i två kommuner (Alingsås och Vårgårda kommuner).

Förbundet har en heltidsstation i Alingsås som bemannas av en insatsledare, en styrkeledare och fem brandmän. I Vårgårda och Sollebrunn finns två deltidstationer (RiB) som bemannas av en styrkeledare och fyra brandmän. Förbundet har en vikariepool med sex intermittent anställda brandmän.

Samtlig operativ personal har kombinationstjänster där de utöver sitt operativa grunduppdrag har andra uppdrag inom förbundet inom bland annat övnings- och utbildningsverksamheten för såväl heltids- som RiB-personalen.

Förbundet har från den 1 april 2024 ett nytt gemensamt ledningssystem med Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund. Förbundet kommer att bemanna ledningscentralen i Borås med två vakthavande befäl från 1 september 2024.

Som skäl för sin ansökan om dispens har förbundet bland annat anfört.

Förbundet har behov av flexibilitet i schemat för att möjliggöra kombinationstjänster hos operativ personal, för att upprätthålla utbildnings- och övningsverksamheten av både heltids- och deltidspersonalen samt övriga uppdrag.

Förbundet har svårigheter att rekrytera personal samt befarar att personal söker sig till närliggande större räddningstjänstförbund.

Förbundet anger att bemanningen under sommarsemesterperioden är utmanande.

Bedömning

Ansökan om dispens avser räddningstjänsten. Kraven för dispens är desamma oavsett om arbetstagarna omfattas av AB eller Bilaga R.

Alingsås och Vårgårda Räddningstjänstförbund söker dispens under ett år för att förlägga dygnspass enligt framtaget schema, med begränsat antal dygnspass per schemaperiod samt för utbildning och övning.

Ansökan som avser förbundets heltidsstyrka, är inte avgränsad till någon specifik situation, visst arbete, viss kompetens eller till viss tidsperiod eller andra omständigheter.

Som framgår av den ovan redovisade avtalstexten kan räddningstjänsten i vissa fall behöva dispens. Uttrycket "i vissa fall" tycks tyda på att det ska handla om en speciell situation eller ett visst förhållande samt att dispens ska hanteras restriktivt. Det synes därför tveksamt om det ska vara möjligt att bevilja dispens för en räddningstjänst att generellt tillämpa så kallade dygnspass på hela dess verksamhet. Nämnden behöver emellertid inte ta ställning till den frågan i detta ärende.

På ett övergripande plan handlar det om att man vill behålla den nuvarande förläggningen av arbetstiden för att kunna hantera bemanningen.

Förbundet har framfört en rad skäl för sin dispensansökan samt beskrivit vilka åtgärder som har vidtagits för att kunna förlägga enligt AB/Bilaga R. Förbundet har särskilt pekat på svårigheter att planera den lagstadgade sommarsemesterledigheten med bibehållen kompetensnivå och att upprätthålla nödvändig övnings- och utbildningsverksamhet.

Beslut

Arbetstidsnämnden har, genom ett delbeslut den 29 februari 2024, beviljat Alingsås och Vårgårda Räddningstjänstförbund ansökan om dispens för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar under den lagstadgade semesterperioden (juni-augusti 2024).

Utöver det beslut som tidigare meddelats gällande semesterperioden beviljar Arbetsnämnden dispens under tiden 1 februari 2024 – 31 januari 2025 för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar för dygnstjänstgöring under fyra dygnspass per femveckorsschema respektive sexveckorsschema för berörd personal enligt ansökan samt för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar för tre dygnspass per fyraveckorsschema för vakthavande befäl från 1 september 2024 samt för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar för utbildningar och övningar som inte ryms inom ordinarie arbetstidsförläggning eller inom ordinarie verksamhet.

Beslutet avser begränsad tid och förutsätter att arbete med omställning till de nya arbetstidsbestämmelserna fortgår.